

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar Dydd Iau, 21 Medi 2017

YN BRESENNOL:	Cynghorydd Peter Rogers (Cadeirydd) Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Is-gadeirydd) Cynghorwyr Richard Griffiths, Gwilym O. Jones, Dylan Rees, Alun Roberts. Aelodau Lleyg: Dilwyn Evans, Jonathan Mendoza
WRTH LAW:	Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro ac Uwch Berchennog Risg Dynodedig (ar gyfer eitemau 3 a 4) Pennaeth Archwilio a Risg (MP) Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd) (ar gyfer eitem 6) Uwch Archwilydd (ECW) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Robin Williams
HEFYD YN BRESENNOL:	Cynghorydd John Griffith (Aelod Portffolio Cyllid), Ian Howse (Aweinydd Ymgysylltu: Archwilio Ariannol, Deloitte), Gwilym Bury (Arweinydd Archwilio Perfformiad, Swyddfa Archwilio Cymru), Michelle Hopton (Rheolwr Archwilio Ariannol, Deloitte), Uwch Reolwr Cyfrifeg (BHO), Rheolwr Cyllid (CK), Uwch Archwilydd (SAJ)

---

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

2 COFNODION CYFARFOD 25 GORFFENNAF, 2017

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 25 Gorffennaf, 2017 ac fe'u cadarnhawyd fel cofnod cywir.

Materion yn codi –

Mewn perthynas â'r Uned Cynnal a Chadw Tai a'r materion y tynnwyd sylw atynt gan adolygiad archwilio mewnol mewn perthynas â System Orchard a ddefnyddir gan y Gwasanaeth er mwyn rheoli ei asedau tai, gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad a yw'r system yn effeithiol ac yn addas ar gyfer y gwaith. Gan nad oedd y cwestiwn wedi'i ateb yn ddigonol yn y cyfarfod blaenorol, darparu'r Pwyllgor â sicrwydd mai dyma'r sefyllfa.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod System Rheoli Tai Orchard wedi bod yn cael ei defnyddio ers peth amser ac y bydd angen gwneud penderfyniad un ai i adnewyddu'r system neu dendro am system newydd. Bydd hyn yn ddibynnol ar werthuso os mai Orchard yw'r system gywir er mwyn bodloni anghenion y

Gwasanaeth Tai a'r Uned Cynnal a Chadw Tai yn y dyfodol. Cynhelir yr asesiad hwn yn ystod y misoedd nesaf cyn gwneud penderfyniad terfynol am y system Rheoli Tai.

3 LLYWODRAETHU GWYBODAETH - ADRODDIAD BLYNYDDOL YR UWCH BERCHENNOG RISG GWYBODAETH (UBRG)

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor adroddiad yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO), a ddarparodd ddadansoddiad o'r materion llywodraethu gwybodaeth allweddol ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill i 31 Mawrth, 2017, ynghyd â'r blaenoriaethau presennol.

Adroddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a'r SIRO Dynodedig ar y pwyntiau mwyaf amlwg fel a ganlyn –

- Y prif yrrwr statudol mewn perthynas â Llywodraethu Gwybodaeth yn y Cyngor ar hyn o bryd yw'r Ddeddf Diogelu Gwybodaeth. Gallai torri rheolau'r ddeddf mewn modd sylweddol olygu cosbau ariannol sylweddol hyd at uchafswm o £500k.
- Mae gwaith archwilio sylweddol, yn cynnwys gwaith Swyddfa'r Comisiwn Gwybodaeth (SCG) (2013-14) wedi tynnu sylw at ddiffygion yn nhrefniadau diogelu data'r Cyngor. Ers 2013, mae'r Cyngor wedi buddsoddi er mwyn gwella ei allu i gydymffurfio â'r Ddeddf Diogelu Data ac mae polisiau a gweithdrefnau bellach yn eu lle er mwyn cefnogi a chydymffurfio â'r Ddeddf.
- Bod gwaith wedi'i wneud hyd yma ac mae'n parhau, ac fe fydd yn mynd yn ei flaen yn barhaol. Mae'n cael ei arwain gan y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol a sefydlwyd yn 2014 yn wreiddiol a hynny fel tîm prosiect i ymateb i argymhellion archwiliad Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yn 2013. Mae'r Bwrdd bellach yn strwythur llywodraethu parhaol sy'n adrodd yn ôl i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth. Mae crynodeb o'r gwaith y mae'r Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol wedi'i wneud ac y mae'n dal i'w wneud wedi'i gynnwys yn adran 5 yr adroddiad.
- Mae'r gwaith hwn yn cynnwys datblygu fersiwn gychwynnol o Gofrestr Asedau Gwybodaeth y Cyngor. Mae'r gofrestr yn galluogi gwybodaeth a systemau gwybodaeth i gael eu mapio wrth iddynt ryngweithio â newidiadau i ofynion busnes a'r amgylchedd technegol ac mae'n dechlyn allweddol ar gyfer gallu deall y wybodaeth a gedwir gan sefydliad a'r risgiau ynghlwm â hynny. Er mai'r bwriad oedd gwneud gwaith pellach ar y Gofrestr Asedau Gwybodaeth er mwyn asesu lle mae'r risgiau uchaf o ran torri rheolau data, mae'r Rheolau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) a fydd yn disodli'r ddeddfwriaeth diogelu data bresennol ym Mai 2018, yn golygu bod angen rhoi blaenoriaeth i agweddau eraill o'r Gofrestr Asedau Gwybodaeth. Yr arweiniad gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yw canolbwyntio ar waith sy'n ymwneud ag amserlenni cadw gwybodaeth. Mae amserlenni cadw gwybodaeth y Cyngor bellach wedi'u cwblhau ar sail gwasanaeth wrth wasanaeth a byddant yn cael eu cylchredeg i Benaethiaid Gwasanaeth. Bydd y ddeddfwriaeth newydd yn rhoi mwy o bwysigrwydd ar gydymffurfio â dyddiadau dinistrio gwybodaeth a gedwir yn electronig ac ar bapur ac felly mae'r amserlenni cadw gwybodaeth yn gam allweddol i'r cyfeiriad hwnnw.
- Mae'r Cyngor wedi creu polisiau a gweithdrefnau Llywodraethu Gwybodaeth dros amser ac maent yn gyfredol ar hyn o bryd. Mae'r Cyngor wedi gweithredu system reoli polisiau, y Porth Polisi, sydd wedi gweithredu fel llyfrgell bolisiau ers Tachwedd 2016. Mae paragraff 5.3 o'r adroddiad yn rhestru'r polisiau sydd ar gael ar y Porthol. Mae'r system yn ddefnyddiol er mwyn darparu rheolaeth fersiynau clir o ran pa bolisiau sy'n gyfredol yn ogystal â dyddiadau eu hadolygu. Mae'r swyddogaeth clicio i dderbyn yn rhoi sicrwydd bod y polisiau Llywodraethu Gwybodaeth allweddol yn cael eu darllen, eu deall a'u derbyn gan staff. Mae'r UDA yn cael adroddiadau ar y lefel o gydymffurfiaeth mae'r rhain yn gymysg ar draws y Cyngor. Nid yw Gwasanaethau Cymdeithasol er enghraifft yn cydymffurfio i lefel uchel ac mae materion TGCh gydag Addysg sy'n golygu nad ydynt wedi eu cynnwys yn y system. Ystyrir bod y gwasanaethau hyn, oherwydd natur y wybodaeth sydd ganddynt, yn

wasanaethau risg uchel o ran torri diogelwch data. Bydd cyfnod o oedi ac adolygu ar ddiwedd y chwarter nesaf er mwyn rhoi cyfle i ystyried beth ellir ei wneud er mwyn cynyddu'r lefelau cydymffurfiaeth.

- Mae adran 5.6 o'r adroddiad yn amlinellu'r trefniadau hyfforddiant y mae'r Cyngor wedi eu sefydlu ar gyfer staff; mae'r rhain yn cynnwys hyfforddiant sylfaenol gorfodol ar gyfer yr holl staff a gaiff ei adnewyddu bob dwy flynedd. Mae lefelau cydymffurfiaeth yn 88%. Mae hyfforddiant wedi'i nodi fel maes arwyddocaol yn yr holl adroddiadau y mae'r Cyngor wedi'u derbyn mewn perthynas â Llywodraethu Gwybodaeth. Mae llwyfan E-ddysgu ar fin cael ei lansio a bydd y pecyn hyfforddiant gorfodol hefyd yn cael ei ddarparu drwy'r dull hwn.
- Mae'r dadansoddiad a'r nifer o faterion diogelwch diogelu data yr adroddwyd arnynt gan y Cyngor wedi'u darparu yn Atodiad A yr adroddiad. Cafwyd 34 o achosion yn ystod cyfnod yr adroddiad; o'r rhain nodwyd 33 fel rhai Lefel 0 i Lefel 1 h.y. pethau a fu bron â digwydd neu achosion nad oes angen hysbysu Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth nag unrhyw reoleiddiwr arall amdanynt. Cafwyd un digwyddiad Lefel 2 yr hysbyswyd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth amdano. Mae cyfran y digwyddiadau Lefel 0 i Lefel 1 wedi cynyddu'n sylweddol o 6 yn adroddiad y flwyddyn flaenorol. Mae cyfran sylweddol yr achosion yn ymwneud â gwybodaeth a anfonwyd dros e-bost. Mae'r SIRO o'r farn bod y cynnydd mewn achosion Lefel 1 yn digwydd oherwydd mwy o ymwybyddiaeth o'r angen i riportio achosion o dorri rheolau diogelwch data yn hytrach na gwaethygiad o safbwynt arferion diogelwch data.
- Mae Adran 5.10 yr adroddiad yn cyfeirio at berfformiad yn erbyn dangosyddion Perfformiad allweddol.
- Mae Adran 6.1 yr adroddiad yn cadarnhau bod y Cynllun Gweithredu a grëwyd er mwyn ymateb i'r argymhellion yn y Rhybudd Gorfodaeth a roddwyd gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ym mis Hydref 2015 o dan y Ddeddf Diogelu Data bellach wedi'i gwblhau ac mae adroddiad cau i'r UDA wedi'i amserlennu ar gyfer Medi 2017.
- Bydd yr Adran Archwilio Mewnol yn ymgymryd ag archwiliad o barodrwydd GDPR rhwng Hydref a Thachwedd 2017; yn ychwanegol at hynny, mae matrices yn cael ei lenwi ar hyn o bryd er mwyn adnabod y camau y mae angen eu cymryd er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r GDPR erbyn Mai 2018. Caiff hwn ei rannu â'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac yna'r Penaethiaid Gwasanaeth.
- I gloi, mae'r SIRO yn ystyried bod digon o dystiolaeth i ddangos bod –
  - Trefniadau'r Cyngor ar gyfer Llywodraethu Gwybodaeth a chydymffurfiaeth o ran diogelu data yn rhesymol effeithiol;
  - Mae llawer o gynnydd wedi'i wneud (o fan cychwyn isel) i weithredu argymhellion gwaith archwilio'r Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a gweithgareddau gorfodi;
  - Nid yw'r mesurau angenrheidiol wedi eu gweithredu'n llawn hyd yma a lle maent wedi eu gweithredu'n llawn, nid ydynt wedi aeddfedu'n ddigonol er mwyn gallu darparu gwell lefel o sicrwydd;
  - Er mwyn symud i lefel uwch o sicrwydd bydd angen gweithredu a phrofi'n llwyddiannus y camau pellach a ddisgrifir yn yr adroddiad;
  - Mae cydymffurfiaeth o ran diogelu data yn gyffredinol y Cyngor (mae amrywiaeth rhwng gwasanaethau) yn parhau i fod yn risg ganolog i'r Cyngor.
  - Bydd unrhyw fethiant i weithredu a chydymffurfio â'r GDPR yn risg sylweddol i'r Cyngor.

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a chodwyd y pwyntiau a ganlyn -

Nododd y Pwyllgor nad yw'r SIRO yn gallu adrodd ar ddigonolrwydd y rheoliadau a'r mesurau lliniaru risg sydd ar hyn o bryd yn gysylltiedig â phob ased critigol oherwydd nad oes gan y Cyngor hyd yma ddealltwriaeth gyflawn o'r risgiau o ran gwybodaeth a'r mesurau lliniaru a'r rheoliadau sydd wedi cael eu sefydlu. Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad o'r

camau y mae angen i'r Cyngor eu cymryd er mwyn cael dealltwriaeth lawn o'r sefyllfa mewn perthynas â risg gwybodaeth a'r ffordd y caiff ei reoli yn ogystal â'r goblygiadau o ran adnoddau sy'n gysylltiedig â hynny. Dywedodd y SIRO, er mwyn cael y lefel hon o ddealltwriaeth, bod angen edrych ar y camau a nodir yn yr adroddiad; mae'r rhain yn cynnwys y Gofrestr Asedau Gwybodaeth a fydd, ar ôl ei llenwi, yn cynnwys Amserlenni Cadw Gwybodaeth; hysbysu'r cyhoedd am y defnydd o ddata personol drwy rybuddion preifatrwydd ar ddogfennau ac ymgymryd ag Asesiadau Effaith Preifatrwydd yn ôl yr angen. Dyma dair elfen allweddol y mae angen eu sefydlu'n gadarn yn y Cyngor fel y gall y SIRO fodloni ei hun bod y Cyngor yn gwneud cymaint â phosib er mwyn deall a rheoli risgiau gwybodaeth a'r amgylchedd reoli gysylltiedig. Cadarnhaodd y Swyddog hefyd bod yr adnoddau presennol yn annigonol yng nghyd-destun y gwaith sydd angen ei wneud; mae gwaith hefyd yn cael ei gyflawni ar lefel ranbarthol er mwyn hwyluso cysondeb ac osgoi dyblygu. Tra bod Adran Busnes y Cyngor yn arwain ar ddarparu'r polisiau a'r gweithdrefnau a sicrhau bod hyfforddiant priodol yn cael ei gomisiynu, mae disgwyliad ar wasanaethau i gyfrannu i'r broses gan mai nhw sydd yn y sefyllfa orau i wybod pa wybodaeth sydd ganddynt a pham a pha systemau a ddefnyddir i reoli'r wybodaeth honno. Mae'n gyfrifoldeb a rennir ar draws y Cyngor yn gorfforaethol gyda Busnes y Cyngor yn darparu gwasanaethau â'r cymorth angenrheidiol i reoli'r risgiau gwybodaeth o fewn eu gwasanaethau.

- Nododd y Pwyllgor bod y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Addysg ar ei hôl hi o ran cydymffurfiaeth â system Clicio i Dderbyn y Cyngor ar gyfer derbyn polisiau. Gan y cydnabyddir fod y ddau wasanaeth yma yn rhai risg uchel o ran diogelwch data oherwydd natur y wybodaeth sydd ganddynt, gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod camau'n cael eu cymryd i wella lefelau cydymffurfiaeth y ddau wasanaeth. Dywedodd y SIRO bod lefelau cydymffurfiaeth yn 74% ar draws y Cyngor gyda rhai adrannau yn cyflawni lefelau cydymffurfiaeth o 90% a throsgodd. Mae lefelau cydymffurfiaeth Gwasanaethau Oedolion yn 60% a Gwasanaethau Plant yn 38%. Nid yw'r Gwasanaeth Addysg yn rhan o'r System Derbyn Polisi ar hyn o bryd oherwydd materion TGCh gyda'r system a rennir gydag ysgolion nad yw'r broses derbyn polisi yn berthnasol iddynt. Mae cyfnod oedi ac adolygu 8 wythnos wedi dechrau ac yn ystod y cyfnod hwn fe gynhyrchir adroddiad pellach ar gyfer yr UDA a'r Penaethiaid.
- Nododd y Pwyllgor fod cyfran uchel o'r achosion diogelwch data Lefel 0 i Lefel 1 yn ymwneud â gwybodaeth a anfonwyd drwy e-bost. Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad ynghylch a yw'r mater hwn yn ganlyniad i gamgymeriadau gan bobl neu'n fater systematig sydd angen mewnbwn gan y gwasanaeth TGCh o ran adolygu cadernid y system e-bost. Dywedodd y SIRO bod y prif risg yn ymwneud â'r posibilrwydd y caiff gwybodaeth yn cael ei rhannu â phartion allanol diawdurdod. Mae Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth hefyd wedi argymhell y dylai'r Cyngor ystyried hepgor y swyddogaeth llenwi cyfeiriad yn awtomatig ar y system e-bost. Mae'r UDA wedi gofyn i bob gwasanaeth adolygu ei ddefnydd o'r cyfleuster llenwi cyfeiriad yn awtomatig yn erbyn y risg o dorri rheolau data. Canlyniad hyn oedd bod dau wasanaeth a dwy adain wedi rhoi'r gorau i ddefnyddio'r cyfleuster ond mae'r rhan fwyaf wedi penderfynu parhau i'w ddefnyddio gan eu bod yn ei weld yn declyn defnyddiol o safbwynt busnes. Y cam nesaf yw annog pob aelod o staff i gynnwys eu llun ar y system e-bost Outlook; bydd adroddiad i'r perwyl hwnnw yn cael ei gyflwyno i'r UDA. Fel dewis arall, gellir rhoi rhif cyswllt ac adran yr unigolyn yn y bwllch lle ddylai'r llun ymddangos. Credir y bydd hyn yn lleihau'r risg mewn perthynas â diogelwch data sy'n codi o'r swyddogaeth llenwi cyfeiriad yn awtomatig.
- Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad o agwedd y Cyngor tuag at y risg y gallai data gael ei beryglu o ganlyniad i hacio maleisus gan bartion allanol. Dywedodd y SIRO mai mater technegol yw hwn sy'n gyfrifoldeb ar yr adran TGCh yn hytrach na'r SIRO. Mae'r gwasanaeth TGCh yn cael ei gynrychioli ar y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth a bydd materion TGCh yn cael sylw yno.
- O ran GDPR, gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod gan y Cyngor adnoddau a chapasiti digonol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth erbyn Mai, 2018. Dywedodd y SIRO, y bydd y ganolfan gorfforaethol, gyda pheth cyllid ychwanegol sydd i'w gadarnhau yn

ddibynnol ar yr union anghenion, yn gallu dosbarthu'r gwaith i'r gwasanaethau; bydd yn rhaid i'r ganolfan gadarnhau a oes ganddynt yr adnoddau i allu gwneud yr hyn sydd angen iddynt ei wneud ai peidio. Bydd hyn yn cael sylw yn y Cynllun Gweithredu a gyflwynir i'r UDA a'r Penaethiaid.

Fe wnaeth y Pwyllgor dderbyn a nodi casgliadau'r SIRO mewn perthynas â'r sefyllfa o ran Llywodraethu Gwybodaeth yn y Cyngor. Er bod y Pwyllgor yn bryderus bod lefel cydymffurfiaeth y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Addysg yn is na'r disgwyl o ran system Derbyn Polisiâu'r Cyngor, derbynnir bod yr Uwch Reolwyr yn ymwybodol o hyn ac yn asesu'r sefyllfa er mwyn ceisio cymryd camau i wella lefelau cydymffurfiaeth y gwasanaethau hyn.

Penderfynwyd nodi a derbyn yr adroddiad gyda'r amod uchod.

GWEITHRED YCHWANEGOL A GYNIGIWYD: Gwasanaeth TGCh i adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ar ymagwedd y Cyngor tuag at ddelio â bygythiad gan weithgareddau hacio maleisus.

4 PRYDERON, Cwynion A CHWYTHU'R CHWIBAN 2016/17

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro a oedd yn nodi'r materion yn codi o dan Bolisi Pryderon a Chwynion y Cyngor ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill, 2016 i 31 Mawrth, 2017 ynghyd â chrynodeb o faterion chwythu chwiban a nodwyd yn ystod yr un cyfnod. Roedd yr adroddiad yn cynnwys cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol ond dim ond y rhai hynny lle nad oedd yr achwynydd yn ddefnyddiwr gwasanaeth. Mae cwynion gan ddefnyddwyr gwasanaeth yn cael sylw dan y Polisi Gwasanaethau Cymdeithasol - Gweithdrefn Sylwadau a Chwynion ar gyfer Plant ac Oedolion ac fe adroddir yn ôl arnynt bobl blwyddyn i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

Adroddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro fel a ganlyn –

- Bod 191 o bryderon wedi dod i law a bod 74 o gwynion wedi eu gwneud yn ystod cyfnod yr adroddiad. O'r 74 o gwynion, ni chafodd 3 eu dilyn i fyny am y rhesymau a amlinellwyd gan olygu felly yr ymchwiliwyd i 71 o gwynion ac yr anfonwyd ymatebion ffurfiol i'r achwynwyr.
- O'r 71 o gwynion a gafodd sylw yn ystod y cyfnod, cafodd 12 eu cadarnhau yn llawn; cafodd 10 eu cadarnhau yn rhannol ac ni chadarnhawyd 48 o'r cwynion. Cyfeiriwyd 24 o gwynion at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) ond ni dderbyniwyd unrhyw un ar gyfer ymchwiliad. O'r cwynion i'r OGCC, roedd 12 wedi derbyn sylw drwy'r broses fewnol yn ystod 2016/17 tra bo'r 12 a oedd yn weddill wedi mynd â'u cwynion yn syth at yr OGCC.
- Cafwyd cynnydd o 12 yn nifer y cwynion a gafwyd ers y 59 a gafwyd yn 2015/16. Mae rhai gwasanaethau wedi cael cwynion am y tro cyntaf; mae rhai wedi cael cwynion am gynnydd mewn ffioedd, eraill o ganlyniad i newid mewn polisi e.e. casgliadau sbwriel bob 3 wythnos a chodi tâl am finiau newydd a gyflwynwyd gan y Gwasanaethau Rheoli Gwastraff. Arweiniodd y newidiadau hyn at gynnydd yn nifer y galwadau ffôn i'r gwasanaeth ac o ganlyniad cafwyd pryderon a chwynion am yr amser yr oedd yn gymryd i ateb galwadau.
- Yn gyffredinol, ymatebwyd, ymatebwyd i 93% o'r cwynion o fewn yr amserlen benodol o 20 diwrnod gwaith. Pan fydd ymatebion yn hwyr, disgwylir i'r gwasanaeth anfon ymateb dros dro i'r achwynydd er mwyn eu hysbysu o'r cynnydd, y rheswm am yr oedi a'r cyfnod ymateb disgwylidig.
- Darperir crynodeb o gwynion yn ôl gwasanaeth ym mharagraff 8 o'r adroddiad.

- O ddadansoddi'r uchod, roedd 21% o'r cwynion a gafwyd yn ganlyniad i bryderon a uwchgyfeiriwyd; cafodd 72% o gwynion eu gwneud yn uniongyrchol i'r broses fewnol ffurfiol a chafodd y 7% sy'n weddill eu hanfon at y Cyngor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru gan ei fod wedi gwrthod rhoi sylw iddynt hed nes i brosesau mewnol y Cyngor ar gyfer delio â chwynion gael ei gweithredu yn y lle cyntaf.
- Mae'r Polisi Pryderon a Chwynion yn rhoi pwyslais ar ddysgu gwersi o gwynion a gwella gwasanaethau o ganlyniad. Mae atodiad 1 yr adroddiad yn ceisio edrych pa wersi sydd wedi eu dysgu a pha arferion sydd wedi datblygu o ganlyniad. Fodd bynnag, heblaw am y materion Rheoli Gwastraff a adroddwyd arnynt yn yr adroddiad diwethaf a'r materion Rheoli Gwastraff a nodwyd eleni o ganlyniad i newidiadau polisi sy'n awgrymu y dylid cynllunio ymlaen llaw ar gyfer unrhyw newidiadau polisi sy'n effeithio ar y cyhoedd yn uniongyrchol, nid oes unrhyw batrwm arall i'r cwynion a gafwyd gan y gwasanaethau eraill. Un neges gorfforaethol glir yw'r fantais o hysbysu'r achwynydd am gynnydd y materion a godwyd.
- Mae adran 10 yr adroddiad yn crynhoi'r cwynion a wnaed i'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a chanlyniadau hynny.
- Mae Adran 11 yr adroddiad yn crynhoi'r cwynion am Aelodau. Adroddir ar y rhain mewn mwy o fanylder i'r Pwyllgor Safonau.
- Mae Adran 16 o'r adroddiad yn rhoi crynodeb o'r cwynion chwythu chwiban a adroddwyd gan wasanaethau ar gyfer y cyfnod o dan sylw.

Penderfynwyd –

- **Derbyn bod yr adroddiad yn darparu sicrwydd rhesymol bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r broses angenrheidiol o dan ei Bolisi Pryderon a Chwynion a'i Bolisi / Canllawiau Chwythu Chwiban.**
- **Derbyn a nodi'r Gwersi a Ddysgwyd yn Atodiad 1 yr Adroddiad heb unrhyw sylwadau pellach.**
- **Cymeradwyo hepgor y data canmoliaeth o adroddiadau'r dyfodol ac y dylid adrodd ar y rhain a'u trafod mewn Adolygiadau Gwasanaeth.**
- **Nodi'r argymhelliad a wnaed yn yr adroddiad Archwilio Mewnol – Diwylliant Moesegol Cyngor Sir Ynys Môn – mewn perthynas â'r ffaith "nad yw'r Cyngor yn cofnodi datgeliadau Chwythu Chwiban yn ganolog" a "bod risg na fydd y Cyngor yn adnabod tueddiadau ac yn gweithredu'n brydlon" ac i nodi hefyd y bydd hyn yn fater i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ei benderfynu.**

NI CHYNIGIWDYD UNRHYW WEITHREDOEDD YCHWANEGOL.

5 DATGANIAD O'R CYFRIFON AC ADRODDIAD ISA 260

5.1 Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 a oedd yn ymgorffori'r Datganiad Cyfrifon 2016/17 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor ac ar gyfer ei dderbyn.

Hysbyswyd y Pwyllgor y cyflwynwyd y Datganiad Cyfrifon drafft i'r pwyllgor ar gyfer ei archwilio ar 28 Mehefin, 2017. Mae'r gwaith archwilio pellach wedi'i gwblhau erbyn hyn ac mae adroddiad yr Archwilydd wedi cael ei gyflwyno ac mae nifer fechan o welliannau i'r drafft wedi eu hymgorffori yn y cyfrifon.

Bu modd cwblhau'r cyfrifon wedi'u harchwilio ar gyfer 2016/17 erbyn y dyddiad cau unwaith eto. Mae'r gwelliannau a nodwyd yn archwiliad y flwyddyn flaenorol wedi eu gweithredu ac mae'r gwelliannau hyn wedi parhau. Mae'r holl faterion wedi cael sylw prydlon a boddhaol drwy gydol yr archwiliad. Mae manylion y prif welliannau i'r cyfrifon drafft wedi eu cynnwys yn adroddiad yr Archwiliwr. Mae'r holl welliannau sydd wedi eu cytuno fel rhai sydd angen ail ddatganiad gan Deloitte wedi eu prosesu ac maent wedi eu cynnwys yn y Datganiad o Cyfrifon. Darperir crynodeb o'r gwelliannau sylweddol i'r Datganiad drafft yn adran 3.2 o'r

adroddiad. Mae'r Archwilwyr wedi gwneud 8 argymhelliad mewn perthynas â chyfrifo a rheoli'r gyflogres; 6 argymhelliad mewn perthynas â TG a 7 argymhelliad mewn perthynas â Phrisiant Asedau.

5.2 Cyflwynwyd adroddiad yr Archwilydd Allanol ar yr archwiliad o Ddatganiadau Ariannol 2016/17 (Adroddiad ISA 260) ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor.

Adroddodd Mr Ian Howse, Arweinydd Ymgysylltu ar gyfer Archwiliwr Ariannol fel a ganlyn-

- Y derbyniwyd y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth, 2017 gan yr Archwilwyr ar 12 Mehefin, 2017 a bod y gwaith archwilio yn dilyn hynny bellach wedi'i gwblhau. Ar y dyddiad o gyhoeddi'r adroddiad archwilio ar y datganiadau ariannol, roedd y tri mater a nodir yn adran 6 o'r adroddiad yn parhau i fod angen sylw.
- Yn amodol ar gwblhau'r gwaith sy'n weddill mewn modd boddhaol, bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamed ar y datganiadau ariannol unwaith y mae'r Awdurdod wedi darparu Llythyr Sylwadau yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn Atodiad 1 o'r adroddiad.
- O ran materion sylweddol sy'n codi o'r archwiliad, mae un camddatganiad sydd heb ei gywiro o'r flwyddyn flaenorol sydd wedi'i drafod gyda'r Rheolwyr ond sydd dal heb ei gywiro. Cytunwyd nad oedd angen ailddatganiad gan na fyddai unrhyw effaith sylweddol ar y fantolen yn 2016/17. Darperir manylion pellach yn Atodiad 3 yr adroddiad.
- Mae'r rhain yn gamddatganiadau sydd wedi eu cywiro gan y Rheolwyr ac a dynnir at sylw'r Pwyllgor oherwydd eu bod yn berthnasol i'w gyfrifoldebau dros y broses adrodd ariannol. Mae'r rhain wedi eu nodi gydag esboniadau yn Atodiad 3.
- Darparwyd yn y Cynllun Archwilio Ariannol wybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a gafodd eu hadnabod yn ystod proses gynllunio'r Archwilydd. Mae'r tabl yn adran 12 yr adroddiad yn nodi canlyniad gweithdrefnau archwilio'r archwilydd mewn perthynas â'r risgiau hynny. Cynhaliwyd yr archwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.
- Yn ystod yr archwiliad, rhoddir ystyriaeth i nifer o faterion ansoddol a meintiol yn ymwneud â'r cyfrifon a bydd unrhyw faterion sylweddol yn cael eu hadrodd yn ôl arnynt i'r Pwyllgor. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn eleni.
- Nid oes gan yr Archwilwyr unrhyw bryderon am agweddau ansoddol ymarferion cyfrifo'r Cyngor a'i adroddiadau ariannol. Mae'r Archwilwyr wedi dod i'r casgliad bod polisïau cyfrifo ac amcangyfrifon yn briodol a bod datgeliadau datganiadau cyfrifon yn ddiduedd, yn deg ac yn glir.
- Ni ddaethpwyd ar draws unrhyw faterion sylweddol yn ystod yr archwiliad.
- Ni thrafodwyd unrhyw faterion sylweddol ac ni thrafodwyd â'r Rheolwyr unrhyw faterion sydd angen eu hadrodd yn ôl i'r Pwyllgor.
- Nid oes angen adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ar unrhyw faterion eraill sy'n berthnasol i oruchwyliaeth y broses adrodd ariannol.
- Ni chafodd unrhyw wendidau sylweddol i reoliadau mewnol eu hadnabod er y tynnir sylw at nifer o feysydd lle gellid gwella rheolaeth.
- Nid oes unrhyw faterion eraill y mae angen, yn ôl safonau archwilio, eu cyfathrebu i'r rhai hynny sydd â chyfrifoldeb am lywodraethiant.
- Mae'r argymhellion sy'n codi o'r gwaith archwilio ariannol wedi eu nodi yn Atodiad 4 o'r adroddiad. Mae Rheolwyr wedi ymateb iddynt a bydd y cynnydd ar eu gweithrediad yn cael ei wirio yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf.

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaethpwyd y pwyntiau canlynol –

- Nododd y Pwyllgor fod y broses o baratoi'r cyfrifon wedi bod yn amserol a bod y cyfrifon wedi eu cyflwyno yn unol â'r amserlen statudol. Nododd y Pwyllgor ei ddiolch i staff

yr Adran Gyllid am eu gwaith o ran sicrhau bod y cyfrifon wedi cael eu cyflwyno erbyn y dyddiad cau.

- Nododd y Pwyllgor fod yr Archwilwyr Mewnol yn fodlon â safon arferion cyfrifo'r Cyngor a'r datganiadau ariannol a bod yr Archwilwyr o'r farn bod y datganiadau ariannol wedi eu cyflwyno'n deg a bod y datgeliadau a wnaed yn glir ac yn ddiudedd.
- Nododd y Pwyllgor na gododd unrhyw faterion sylweddol yn ystod yr Archwiliad.
- Nododd y Pwyllgor y nodir yn y cyfrifon bod y Cynllun Pensiwn Athrawon, er yn dechnegol yn gynllun buddion diffiniedig, yn cael ei nodi fel un nad yw'n cael ei ariannu ac nad yw'r atebolrwydd hirdymor sy'n gysylltiedig â'r cynllun yn cael ei gydnabod yn y Fantolen tra bo'r atebolrwydd sy'n codi o ganlyniad i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon. Nododd y Pwyllgor hefyd bod yr atebolrwydd sy'n gysylltiedig â chynlluniau pensiwn nad ydynt yn cael eu hariannu yn cael ei ymgorffori yng nghyfrifon rhai sefydliadau ac oherwydd bod y ffigwr yn un sylweddol, gofynnwyd am gadarnhad a ddylai hynny ddigwydd gyda chyfrifon yr awdurdod lleol ac os nad dyna'r sefyllfa, beth oedd y rheswm am hynny. Dywedodd Mr Ian Howse bod cynnwys atebolrwydd pensiynau yn y cyfrifon yn dibynnu ar a yw'r cynllun yn gynllun buddion wedi'i ddiffinio neu'n gynllun cyfraniadau wedi'i ddiffinio. Mae llawer o gyfrifon llywodraethiant lleol yn ymwneud â ffactorau sy'n effeithio ar y cyfraniad a wneir gan y rhai sy'n talu'r dreth cyngor felly gwneir addasiadau i'r cyfrifon yn unol â hynny. O ran y cynllun pensiwn Llywodraeth Leol, mae'r effaith ar y rhai sy'n talu treth gyngor wedi'i gyfyngu i gyfraniad ariannol y Cyngor i'r gronfa fel cyflogwr - sy'n eitem refeniw - sy'n cynnwys y cynllun ar gyfer lleihau'r diffyg ariannol o ran pensiynau. Bydd yr holl eitemau eraill sy'n ymwneud ag atebolrwydd pensiynau yn cael eu rhoi yn y cyfrifon ac yna'n cael eu tynnu allan gan nad ydynt yn effeithio ar osod y Dreth Cyngor. O ran y Cynllun Pensiwn Athrawon, nid yw'r Cyngor yn gallu nodi ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun yn ddigon dibyniadwy i ddibenion cyfrifo. Mae cyfrifon y Cyngor yn gyson â rhai awdurdodau eraill o ran y ffordd mae pensiynau'n cael eu trin.
- Gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad ar agweddau o berfformiad cyllidebol yn ystod y flwyddyn ac a yw'r rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y cyfrifon yn ogystal â digonolrwydd balansau wrth gefn y Cyngor. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 fod y cyfrifon yn adlewyrchu'r gwariant gwirioneddol; adroddir ar fonitro perfformiad ac alldro'r gyllideb mewn man arall. O ran balansau, cadarnhaodd y Swyddog bod balansau Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar hyn o bryd ar lefel sydd uwchben yr hyn sy'n cael ei argymell, sef tua 5% o'r gwariant refeniw net. Fodd bynnag, mae risg y bydd y balansau hynny yn lleihau yn y dyfodol wrth i'r Cyngor geisio mynd i'r afael â'r gorwariant a ragwelir

Penderfynwyd –

- **Argymell i'r Cyngor Llawn y dylid cadarnhau derbyn Datganiad Cyfrifon 2016/17**
- **Cymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2016/17 a chyfeirio'r ddogfen at Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr ar gyfer eu llofnodi.**
- **Derbyn yr Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol a nodi ei gynnwys.**

6 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn darparu diweddariad ar gynnydd Archwilio Mewnol mewn perthynas â darpariaeth gwasanaeth a'r adolygiadau a gwblhawyd.

Adroddodd y pennaeth Archwilio a Risg fel a ganlyn –

- Cafodd 5 adroddiad adolygu archwilio mewnol eu cwblhau yn ystod y cyfnod fel y nodir ym mharagraff 3.2 yr adroddiadau. Canlyniad dau o'r adroddiadau - Trafnidiaeth Ysgol a'r Fframwaith Caffael Corfforaethol - oedd barn Sicrwydd Cyfyngedig. Derbyniodd y Pwyllgor y fersiynau llawn o'r adroddiadau Sicrwydd Cyfyngedig ar wahân i'r agenda.
- Bod yr adolygiadau dilynol ynghylch dau faes a aseswyd yn flaenorol fel rhai a oedd yn darparu Sicrwydd Cyfyngedig, sef yr Uned Cynnal a Chadw Tai ac Adfer Trychineb TGCh yn dangos fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd da o ran rhoi'r gweithredoedd a gytunwyd ar waith er mwyn mynd i'r afael â'r risgiau yn y meysydd a nodwyd ac o ganlyniad fod yr Uned Cynnal a Chadw Tai bellach wedi'i hailasesu fel adran sy'n darparu Sicrwydd Rhesymol ac Adfer Trychineb TGCh fel un sy'n darparu Sicrwydd Sylweddol.
- Hyd yma, mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi cwblhau 22% o'r Cynllun Blyneddol ac mae 17% pellach yn waith sydd ar y gweill. Mae'r ymagwedd archwilio mewnol yn cael ei adolygu; yn ychwanegol at hyn, o ganlyniad i newidiadau i drefniadau twyll corfforaethol a llithriant sylweddol o 2016/17, mae'r adnoddau sydd ar gael er mwyn gallu cwblhau Cynllun Gweithredu 2017/18 wedi lleihau. Bydd y Pennaeth Archwilio a Risg yn ymgymryd ag asesiad risg yn ystod chwarter tri a bydd adolygiadau archwilio yn cael eu blaenoriaethu er mwyn sicrhau bod adnoddau'n cael eu targedu i'r meysydd lle mae'r risg uchaf.
- Roedd cylch gorchwyl y Pwyllgor wedi ei amserlennu i gael ei gyflwyno i'r cyfarfod hwn yn unol â'r Blaen Raglen Waith. Fodd bynnag, o ganlyniad i ddau fater - amserlen yr hyfforddiant ar 15 Medi pan fydd Aelodau'n cael cyfle i adolygu'r cylch gorchwyl ar gyfer priodoldeb arweiniad CIPFA wedi'i ddiweddarau a'i gyhoeddi ym mis Tachwedd 2017 fe argymhellir gohirio adolygu'r cylch gorchwyl tan y cyfarfod mis Rhagfyr y Pwyllgor.

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y pwyntiau canlynol:

- Nododd y Pwyllgor ei anesmwythyd â nifer y pryderon y tynnwyd sylw atynt yn yr adolygiad Sicrwydd Cyfyngedig o **Drafnidiaeth Ysgol** mewn perthynas â monitro cydymffurfiaeth contractwyr; rheoliadau gwariant a chasglu incwm. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod camau brys yn cael eu cymryd er mwyn mynd i'r afael â'r gwendidau systematig a gweithdrefnol a amlygwyd er mwyn gallu dangos bod contractwyr yn cydymffurfio'n llawn â'r gofynion cytundebol; bod y gwasanaeth yn gost effeithiol a bod trefniadau cadarn yn eu lle er mwyn sicrhau bod yr holl incwm sy'n ddyledus i'r Cyngor yn cael ei gasglu.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y Pwyllgor Gwaith yn 2016 wedi clustnodi £1 Miliwn o'r Balansau Cyffredinol er mwyn datrys materion prosesau busnes o fewn gwahanol rannau o'r Cyngor gan gynnwys trafndiaeth ysgol. Mae'r Gwasanaeth Addysg yn Ynys Môn ynghyd â'r rhai yn y pum Awdurdod arall yng Ngogledd Cymru wedi cofrestru ar gyfer y system feddalwedd ONE fel rhan o ymarfer caffael ar y cyd. Mae un o fodiwlau'r system yn ymwneud â thrafnidiaeth ysgol ac yn defnyddio gwybodaeth am gyfeiriadau disgyblion a'r ysgolion y maent yn eu mynychu er mwyn cynhyrchu'r llwybr tacsï/bws gorau a phan gaiff ei ddiweddarau, bydd yn aildrefnu'r llwybr gorau yn unol â hynny. Nid yw Ynys Môn wedi gweithredu'r modiwl hwn hyd yn hyn oherwydd adnoddau a materion glanhau data ond pan gaiff ei weithredu bydd yn cynhyrchu arbedion gan ei fod yn mabwysiadu ffordd fwy wyddonol o ddewis llwybrau teithiau. Fodd bynnag, er mwyn iddi weithio'n effeithiol mae'n rhaid i'r system fod yn gyfredol ac yn gywir a bydd hyn yn golygu gwaith glanhau data. Roedd gwaith wedi'i gynllunio cyn cyhoeddi'r adroddiad Archwilio Mewnol felly roedd Rheolwyr yn ymwybodol o faterion trafndiaeth ysgol; mae'r adolygiad Archwilio mewnol yn cadarnhau'r materion hynny ac yn gosod cynllun gweithredu ffurfiol er mwyn mynd i'r afael â nhw.

Mewn perthynas â chasglu incwm, sef mater y cydnabyddir y mae angen ei wella, prif nod y Cyngor yw symud i system lle gwneir taliadau am wasanaethau ar-lein ac ymlaen llaw. Er

mwyn i hynny ddigwydd, mae angen i'r Cyngor uwchraddio ei systemau ac mae cynlluniau a gwaith i'r perwyl hwnnw ar y gweill.

Rhoddwyd cyfle i'r Pwyllgor holi'r Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd) am agwedd y gwasanaeth tuag at y materion yn codi. Dywedodd y Swyddog, tra bo angen adolygu'r gwariant ar dacsis ysgol, mae dyfranu contractau ar gyfertacsis a bysiau yn seiliedig ar broses dendro gystadleuol. Yn ogystal, mae trafndiaeth ysgolion uwchradd ar Ynys Môn yn gyson wedi bod yr ail isaf yng Nghymru o ran cost.

Er bod adborth y Swyddog wedi rhoddi peth sicrwydd i'r Pwyllgor ar y materion a nodwyd gan yr adolygiad Archwilio Mewnol fel rhai a oedd angen sylw a rhai yr oedd mesurau penodol wedi eu hargymell er mwyn cywiro'r materion hynny, yn enwedig o ran rheoliadau a phrosesau, roedd o'r farn y dylid gofyn i Sgritwini ystyried y materion gwasanaeth sy'n codi, creu cynllun gweithredu ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor hwn ar ei ganlyniadau. Yn ychwanegol at hynny, gan fod trafndiaeth ysgol yn berthnasol i ddau wasanaeth a nifer o swyddogion o fewn y gwasanaethau hynny, cafwyd argymhelliad gan y Pwyllgor y byddai'r broses o roi cynllun gweithredu ar waith yn digwydd yn gyflymach petai tîm rheoli prosiect yn goruchwyllo'r gwaith.

- Nododd y Pwyllgor bryder hefyd am yr adolygiad Sicrwydd Cyfyngedig a roddwyd i'r **Fframwaith Caffael Corfforaethol - Cydymffurfiaeth Gorfforaethol**; gofynnodd y Pwyllgor am gadarnhad bod camau'n cael eu cymryd i wella rheoliadau mewnol a chydymffurfiaeth yn y maes hwn.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y gwnaed cynnydd sylweddol o ran y swyddogaeth Caffael Corfforaethol o fewn yr Awdurdod ers y gwiriad o'r trefniadau caffael a gynhaliwyd yn Ynys Môn ym mis Rhagfyr 2013 gan KPMG a hynny fel rhan o adolygiad caffael yn y 22 Awdurdod yng Nghymru a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru. Y prif fater sydd wedi arwain at y raddfa Sicrwydd Cyfyngedig gan yr Adain Archwilio Mewnol yn yr achos hwn yw absenoldeb cofrestr ganolog gynhwysfawr o gontractau sy'n cynnwys gwybodaeth am holl gontractau'r Cyngor ac sydd yna'n cael ei fonitro. Er bod gan y Cyngor gofrestr contractau corfforaethol dywedodd y Swyddog nad oedd modd iddo roi sicrwydd ar hyn o bryd bod y rhestr yn 100% cyflawn. Fodd bynnag, mae'r Tîm Caffael Corfforaethol yn gweithio gyda'r Adran Gyfrifeg a gwasanaethau eraill er mwyn adnabod bylchau yn y gofrestr. Yn ogystal â gweithio ar y gofrestr, mae'r tîm hefyd yn monitro cydymffurfiaeth â rheoliadau caffael, yn cynghori ac yn ymgymryd â gwaith ar dendrau unigol sy'n gallu cymryd llawer iawn o adnoddau'r tîm. Felly, tra bo Rheolwyr wedi dechrau ar y gwaith o weithredu'r cynllun gweithredu archwilio mewnol, mae'n gwneud hynny fel mae adnoddau a'r pwysau ar y tîm yn caniatáu. Mae gweddill y materion sydd wedi'u hadnabod gan yr adolygiad Archwilio Mewnol yn faterion cadw tŷ yn unig ac yn rhai o risg cymedrol neu fach.

Derbyniodd y Pwyllgor yr esboniad a roddwyd gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 a roedd yn fodlon bod camau priodol yn cael eu cymryd er mwyn ymateb i'r risg a materion rheoli a nodwyd gan Archwilio Mewnol.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg y cynhelir archwiliadau dilyn i fyny yn y meysydd lle cafwyd graddfa sicrwydd cyfyngedig o fewn chwe mis ac y bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn dilyn hynny.

- Gofynnodd y Pwyllgor am ddiweddariad ar gynnydd o ran gweithredu argymhellion CSSIW yn dilyn eu hadolygiad o'r Gwasanaethau Plant. Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg mai'r Pwyllgor Sgritwini Corfforaethol sydd â chyfrifoldeb llywodraethu am y Cynllun Gweithredu a luniwyd o ganlyniad i adolygiad CSSIW. Yn ychwanegol at hynny, nodwyd

bod nifer o aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu hefyd yn aelodau o'r Panel Gwella Gwasanaethau Plant a/neu'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol sy'n gyfrifol am oruchwylio'r cynnydd o ran gweithredu'r Cynllun Gwella Gwasanaethau Plant. Cadarnhaodd yr Aelodau hynny i weddill y Pwyllgor Archwilio bod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn derbyn adroddiadau manwl yn rheolaidd a bod cynnydd yn erbyn y Cynllun Gwella ar y trywydd cywir ar hyn o bryd. O ganlyniad i'r wybodaeth hon, penderfynodd y Pwyllgor nad oedd angen iddynt gael adroddiad diweddarau ffurfiol.

Penderfynwyd –

- **Nodi cynnydd diweddaraf yr Adain Archwilio Mewnol o ran darpariaeth gwasanaeth, sicrwydd ansawdd, adolygiadau a gwblhawyd, perfformiad ac effeithlonrwydd wrth yrru gwelliant ac i dderbyn y sicrwydd a roddwyd yn amodol ar y gweithredoedd ychwanegol a gynigwyd mewn perthynas â'r adroddiad adolygu Archwilio Mewnol ar Drafnidiaeth Ysgol.**
- **Gohirio adolygu amodau a thelerau'r Pwyllgor tan i CIPFA gyhoeddi ei ddogfen arweiniad newydd.**

CAMAU YCHWANEGOL A GWEITHREDOEDD SY'N CAEL EU HARGYMELL:

- **Yr adroddiad adolygu Archwilio Mewnol mewn perthynas â Thrafnidiaeth Ysgol i gael ei gyfeirio at Sgriwtini ar gyfer ei archwilio gyda'r argymhelliad y dylid creu Cynllun Gweithredu ac y dylai Tîm Prosiect fonitro a goruchwylio'r Cynllun hwnnw. Y Pwyllgor Archwilio i gael gwybod am ganlyniad yr archwiliad Sgriwtini o'r adroddiad.**
- **Bod darpariaeth yn cael ei wneud yn y Cynllun Archwilio Mewnol i ddangos dyddiad y Pwyllgor Archwilio lle bydd adroddiadau adolygu unigol yn debygol o gael eu cyflwyno.**

7 ARGYMHELLION ARCHWILIO MEWNOL SY'N PARHAU I FOD ANGEN SYLW

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn nodi'r argymhellion/risgiau presennol sy'n weddill fel ar 7 Medi 2017. Darparwyd manylion am statws risg pob argymhelliad ynghyd â'r dyddiad gweithredu arfaethedig yn Atodiad A yr adroddiad.

Nododd y Pennaeth Archwilio a Risg bod yr agwedd archwilio mewnol newydd yn golygu tynnu sylw at faterion a risgiau yn hytrach na gwneud argymhellion. Yna, byddant yn cael eu graddio yn unol â fframwaith rheoli risg y Cyngor fel bod gwaith archwilio mewnol wedi'i alinio ag awch y Cyngor o safbwynt risg. Mae'r graff yn 3.4 yr adroddiad yn dangos bod perfformiad o ran gweithredu'r argymhellion a/neu fynd i'r afael â'r risgiau wedi gwella'n rheolaidd dros y 12 mis diwethaf.

Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a'r gwelliannau a wnaed.

Penderfynwyd derbyn a nodi'r adroddiad.

DIM GWEITHREDOEDD YCHWANEGOL WEDI'U CYNNIG

8 SIARTR ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, yn cynnwys diweddariad o'r Siarttr Archwilio Mewnol, ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod rôl y Pennaeth Archwilio a Risg wedi newid or 1 Ebrill, 2017 i gynnwys cyfrifoldeb am reoli risg a gweithgareddau yswiriant. Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn mynnu bod y siartr yn disgrifio'r amddiffyniadau sydd ar gael i gyfyngu ar yr effeithiau andwyol ar annibyniaeth neu wrthrychedd os yw archwilio mewnol neu'r prif swyddog archwilio yn ymgymryd â gweithgareddau nad ydynt yn ymwneud ag archwilio. Felly, mae'r siartr wedi'i diweddarau a'i diwygio i gynnwys yr amddiffyniadau hyn.

Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod gan Archwilio Mewnol adnoddau digonol er mwyn gallu ymgymryd â'i ddyletswyddau yn briodol. Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg mai ei rôl hi fel rhan o adroddiad blynyddol y Gwasanaeth oedd rhoi i'r Pwyllgor sicrwydd am drefniadau rheoli mewnol y Cyngor; yn seiliedig ar hynny a'r Cynllun Gweithredu Archwilio Mewnol cyfredol, roedd modd iddi ddarparu sicrwydd am addasrwydd yr adnoddau yn y gwasanaeth Archwilio Mewnol. Fodd bynnag, byddai'r Gwasanaeth yn ei gweld hi'n anodd ymdopi ag unrhyw ostyngiad yn ei adnoddau presennol.

Penderfynwyd cymeradwyo'r Siartr Archwilio Mewnol sy'n cynnwys yr amddiffyniadau er mwyn cyfyngu ar yr effeithiau andwyol ar annibyniaeth neu wrthrychedd a allai godi petai'r prif swyddog archwilio yn ymgymryd â gweithgareddau nad ydynt yn ymwneud ag archwilio, sef cyfrifoldeb am reoli risg ac yswiriant.

9 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer ei hadolygu ac am sylwadau.

Hysbysodd Mr Gwilym Bury, Arweinydd Archwilio Perfformiad Swyddfa Archwilio Cymru, y Pwyllgor y byddai'n darparu adborth Swyddfa Archwilio Cymru ar Berfformiad y Rhaglen Waith yng nghyfarfod mis Rhagfyr y Pwyllgor.

Penderfynwyd derbyn y Blaen Raglen Waith yn amodol ar gynnwys yn rhaglen y cyfarfod ym mis Rhagfyr, ddiweddariad Swyddfa Archwilio Cymru ar Berfformiad y Rhaglen Waith.

CAMAU YCHWANEGOL A ARGYMHELLWYD: Rheolwr Archwilio Mewnol i ddiweddarau'r Blaen Raglen Waith yn ôl yr angen.

10 GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

Penderfynwyd mabwysiadu'r canlynol wrth ystyried eitem 11 ar yr agenda:

"Dan Adran 100(A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar eitem 22 oherwydd y gallai gwybodaeth eithriedig gael ei datgelu fel caiff ei diffinio yn Atodlen 12A y Ddeddf dan sylw ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd a gyflwynwyd".

11 NEWIDIADAU GWEITHREDOL I'R MODD YR YMCHWILIR I DWYLL MEWN PERTHYNAS A CHYNLLUN GOSTYNGIAD Y DRETH GYNGOR

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn nodi'r newidiadau gweithredol i'r drefn o ymchwilio i dwyll yn y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Amlinellodd yr adroddiad y cefndir o ran y newidiadau yn dilyn trosglwyddo'r cyfrifoldeb am ymchwilio i'r holl dwyll budd-daliadau o'r Cyngor i Wasanaeth Ymchwilio Sengl yr Adran Gwaith a Phensiynau ym mis Tachwedd 2014 a'r trefniadau a waned gan y Cyngor yn dilyn hynny i barhau i ymchwilio i dwyll yn y

maes hwn (gan nad oedd hwn yn cael ei gategoreiddio fel budd-dal) a throseddau eraill yn ymwneud â'r Dreth Gyngor. Yn sgil ymddeoliad, cafwyd cyfle i adolygu'r trefniadau a phenderfynwyd dileu swydd y sawl a ymddeolodd; mae'r adroddiad yn amlinellu'r newidiadau gweithredol a wnaed er mwyn parhau â'r gwaith mewn perthynas â thwyll Cynllun Atgyfeirio'r Dreth Gyngor; y Fenter Dwyll Genedlaethol ac ymchwiliadau eraill i dwyll.

Penderfynwyd nodi'r newidiadau gweithredol i'r gwaith o ymchwilio i dwyll Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a bod y swydd berthnasol wedi'i dileu o fewn y fframwaith Archwilio Mewnol.

12 GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

Penderfynwyd mabwysiadu'r canlynol wrth ystyried eitem 13 ar yr agenda:

"Dan Adran 100(A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar eitem 22 oherwydd y gallai gwybodaeth eithriedig gael ei datgelu fel caiff ei diffinio yn Atodlen 12A y Ddeddf dan sylw ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd a gyflwynwyd".

13 Y GOFRESTR RISG CORFFORAETHOL

yflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn ymgorffori'r Gofrestr Risg Gorfforaethol fel y'i hadolygwyd a'i diweddarau hyd at ddiwedd Chwarter 1 2017/18 gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

Adroddodd y Rheolwr Yswiriant a Risg ar y materion canlynol –

- Y prif risgiau (coch) i'r Cyngor
- Risgiau sydd wedi disgyn oddi ar y rhestr
- Risgiau sydd wedi eu hisgyfeirio yn ystod y cyfnod ers yr adroddiad diwethaf i'r Pwyllgor ym mis Rhagfyr, 2016 oherwydd yr ystyrir bod y risg weddilliol yn is nag yr oedd pan yr adroddwyd arni ddiwethaf.
- Risgiau sydd wedi eu nodi o'r newydd ac sydd wedi'u cynnwys yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol a'r rhesymau ar gyfer eu cynnwys.

Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a gofynnwyd am gadarnhad ynghylch agweddau penodol mewn perthynas â'r amserlen ar gyfer gweithredu camau lliniaru o ran risgiau penodol a'r rhesymeg ar gyfer gweithredoedd sydd â'r nod o leihau effaith rhai risgiau yn hytrach na'r tebygolrwydd y byddant yn codi.

Penderfynwyd nodi'r adroddiad a bod y Pwyllgor yn cymryd sicrwydd bod y risgiau i nodau ac amcanion y Cyngor yn cael eu cydnabod a'u rheoli gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

NI CHAFODD UNRHYW WEITHREDOEDD YCHWANEGOL EU CYNNIG.

**Y Cyngorydd Peter Rogers
Cadeirydd**